

Nowe stanowiska rzadkich chrząszczy z podrodziny *Staphylininae*
(*Coleoptera*, *Staphylinidae*) na terenie Polski

New localities of some rare *Staphylininae* (*Coleoptera*, *Staphylinidae*)
in Poland

ANDRZEJ MAZUR

ul. Ząbkowicka 15, 57-100 Strzelin

ABSTRACT. New localities for *Philonthus carbonarius*, *Ph. discoideus*, *Ph. spermophili*, *Ph. varipennis*, *Quedius maurus* and *Q. cinctus* are given. Hitherto doubtful occurrence of *Ph. puella* and *Q. paradisianus* on previously known localities has been confirmed. All the listed species are supplied with short comments on bionomics and geographical distribution.

Stopień poznania biologii i występowania poszczególnych gatunków kusakowatych na terenie Polski jest ciągle jeszcze niewystarczający. Istniejące dane literaturowe nie dają pełnego obrazu rozmieszczenia szeregu gatunków kusakowatych, szczególnie z powodu niesystematyczności badań faunistycznych, obejmujących tylko niektóre obszary Polski. Do najsłabiej poznanych regionów kraju należą jego północne, środkowe i wschodnie dzielnice. W ostatnim półwieczu przybyło szereg nowoczesnych prac z zakresu systematyki kusakowatych, w których zwrócono szczególną uwagę na budowę samczych aparatów kopolacyjnych. Doprowadziło to w konsekwencji do opisanie wielu nowych gatunków a liczne publikacje faunistyczne straciły na aktualności, gdyż często trudno jest ustalić jakich dotyczyły gatunków (SZUJECKI, 1960). Dane te wymagają więc zaktualizowania i potwierdzenia.

W ostatnim czasie odnotowano nowe stanowiska rzadkich kusaków z podrodziny *Staphylininae*. Dane o rozmieszczeniu gatunków przyjęto wg „Katalogu Fauny Polski” (BURAKOWSKI, MROCZKOWSKI, STEFAŃSKA, 1980).

Philonthus (Philonthus) carbonarius (GYLL).

Gatunek euro-syberyjski, zamieszkujący prawie całą Europę, oprócz skrajnych prowincji północnych Fennoskandii. Notowany nadto z Indii. W północnej części Europy występuje na terenach nizinnych i pagórkowatych, w miarę posuwania się na południe zasiedla tereny wyżynne. W Polsce notowany sporadycznie i dość rzadko, zarówno na niżu, jak i w górach. Gatunek nie wykazywany do tej pory na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej. Znany autorowi ze stanowiska:

– Poznań (UTM – XU 31) Gołęczin, 14 IV 1989, leg. A. MAZUR, 2 exx., w rowku pułapkowym na przynęcie z padliny.

Philonthus (Philonthus) discoideus (GRAV.)

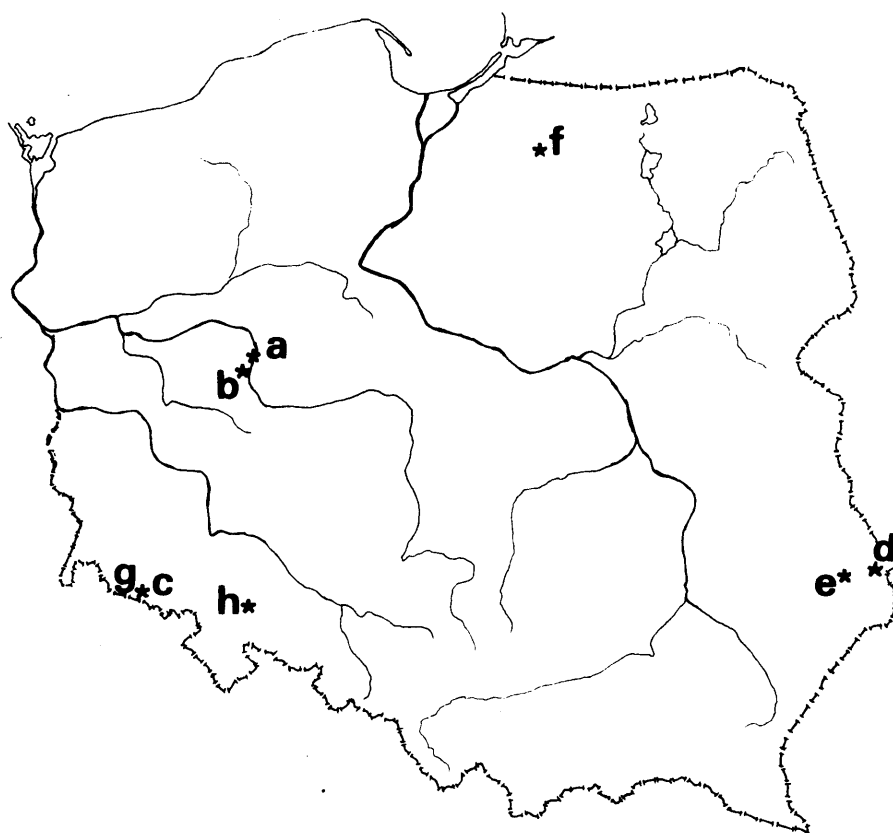
Gatunek kosmopolityczny, w Europie sięgający daleko poza koło podbiegunowe. W Polsce spotykany na ogół sporadycznie i dość rzadko, tylko na Śląsku częściej obserwowany. Występuje głównie na terenach nizinnych i podgórskich. Gatunek nie wykazywany dotychczas z Sudetów Zachodnich. Odnaleziony na stanowisku:

– Karkonosze – Polana – 1067 m n.p.m. (WS 42), 25 VI 1990, leg. A. MAZUR, 1 ex., na końskich odchodach.

Philonthus (Philonthus) spermophili (GANGLB.)

Gatunek europejski, zamieszkujący wąski pas od Francji przez środkową Europę aż do południowej części ZSRR. W Polsce spotykany rzadko i sporadycznie. Znany zaledwie z pięciu krain. Prowadzi wyłącznie podziemny tryb życia. Występuje głównie w głębokich gniazdach susłów i chomików. Uważany za gatunek charakterystyczny dla gniazd susła moregowanego *Citellus citellus* L., (NOWOSAD, 1990). Nowym stanowiskiem tego gatunku jest:

– Gródek koło Hrubieszowa (GB 03), 4 IV 1990, leg. M. BUNALSKI, 1 ex., w norze susła *Spermophilus suslicus* GULD.

Ryc. Nowe i potwierdzone stanowiska *Staphylininae* w Polsce:

Fig. New and confirmed localities of some *Staphylininae* in Poland:

a – *Philonthus carbonarius* GYLL.), b – *Quedius maurus* (C. SAHLB.), c – *Ph. discoideus* (GRAV.),
d – *Ph. spermophili* (GANGLB.), e – *Ph. varipennis* (W. SCRIBA), f – *Q. cinctus* (PAYK.), g – *Ph. puella*
(NORDM.), h – *Q. paradisianus* (HEER.).

Philonthus (Philonthus) varipennis (W. SCRIBA).

Gatunek zamieszkujący środkową i wschodnią Europę, notowany również z Kaukazu i zachodniej Syberii. W Polsce znany z nielicznych stanowisk i to tylko na Śląsku. Żyje w podziemnych gniazdach ssaków. Najczęściej w gniazdach

susłów i chomików, rzadziej w gniazdach kreta, myszy, polników i bobaków. W gniazdach kreta *Talpa europaea* L. gatunek towarzyszący (NOWOSAD, 1990). Stwierdzony po raz pierwszy na Roztoczu w rezerwacie:
– „Hubale” koło Zamościa (FB 51), 5 IV 1990, leg. M. BUNALSKI, 3 exx., w norach susłów.

Quedius (Microsaurus) maurus (C. SAHLB.)

Gatunek rozmieszczony głównie w środkowej Europie, na północ sięgający po Wyspy Brytyjskie i południową część Fennoskandii, notowany również z nielicznych stanowisk górskich w południowej Europie. W Polsce na ogół rzadko notowany z pojedynczych stanowisk, częściej wykazywany tylko ze Śląska Dolnego. Stwierdzony po raz pierwszy na Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej w rezerwacie:

– „Krajkowo” (XT 38), 30 I 1990, leg. A. MAZUR et L. BUCHHOLZ, 1 ex., w czerwonym próchnie w przydziomkowej dziupli dębowej.

Quedius (Quedionuchus) cinctus (PAYK.)

Gatunek rozmieszczony w prawie całej Europie, z wyjątkiem północnej części Fennoskandii, notowany nadto z północnej Afryki, Azji Mniejszej i Kaukazu. W Polsce spotykany sporadycznie i dość rzadko, zarówno na niżu jak i w górach, przy tym większość danych o rozmieszczeniu oparta jest na znaleziskach sprzed kilkudziesięciu a nawet stu lat i wymaga potwierdzenia nowymi materiałami. Gatunek stwierdzony po raz pierwszy na Pojezierzu Mazurskim na stanowisku:
– Wipsowo (DE 87), 14 X 1990, leg. E. TOMKOWICZ, 1 ex., na grzybie *Boletus* sp.

Oprócz tego w kolekcji autora znajdują się egzemplarze gatunków, których występowanie w niżej wymienionych regionach jest poddawane w wątpliwość. Należą do nich:

Philonthus (Philonthus) puella (NORDM.)

Gatunek prawdopodobnie borealno-górski. W Polsce występuje w Sudetach i Karpatach, przy czym jego występowanie w Sudetach Zachodnich poddawane było w wątpliwość. Znaleziony w Karkonoszach na stanowiskach:

- przełęcz Okraj (WS 52) – 1046 m n.p.m., 20 VI 1990, leg. I. GUZ, A. MAZUR, E. TOMKOWICZ, 1 ex., na odchodach końskich,
- Kocioł Małego Stawu (WS 52) – 1148 m n.p.m., 25 X 1990, leg. M. BUNALSKI, 1 ex., na odchodach jelenia.

Quedius (Raphirus) paradisianus (HEER.)

Gatunek górski, wykazywany również w Polsce na Śląsku Dolnym co jednak budziło wątpliwości. Potwierdzony na stanowisku w rezerwacie:

- „Muskowicki Las Bukowy” (XS 41), 28 VII 1990, i 22 IX 1990, leg. A. MAZUR, 2 exx., w ściółce zespołu buczyny sudeckiej *Dentario enneaphyllidis-Fagetum*.

Autor pragnie złożyć serdeczne podziękowania Panu doktorowi ANDRZEJOWI NOWOSADOWI za sprawdzenie i potwierdzenie prawidłowości oznaczeń oraz wszystkim osobom, które przekazały materiały.

PIŚMIENNICTWO

- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J., 1980: *Staphylinidae*, cz. 2 (przy współpracy A. SZUJECKIEGO.) Katalog Fauny Polski, Warszawa, XXIII, 7: 1–272.
- NOWOSAD A., 1990: *Staphylinidae (Coleoptera)* gniazd kreta – *Talpa europaea* L. w Polsce. Wyd. Nauk. Uniw. A. Mickiewicza, s. Zool., Poznań, nr 15: 1–254.
- SZUJECKI A., 1960: Materiały do poznania *Staphylinidae (Coleoptera)* Polski. *Fragm. Faun.*, 3, 8: 321–334.